

'קיצור הלכות'

'חנוכה'

עדות המזרח, תימן ואשכנז

'כולל ברכות ההדלקה'

מאיר קעטבי
מודיעין עילית

תשפ"ד

חֲנֻכַּת שְׁמוֹן

מפתח ענינים

נס החנכה ◊ מהות ימי החנכה ◊ הדלקת נרות חנכה ◊ **תפירת** 3

מה להכין קודם חנכה 4

המשמשים הנצרכים להדלקה ◊ חנכיה ◊ שמנים ופתילות הכשרים לנר חנכה 4

להניח את הנרות במקום הנפר 4-5

גובה הנרות - גובה שלהבת הנרות ◊ כשמדליק במקום גבוה מאד ◊ היכן מניחים את נרות חנכה - כשיש פתח הפונה לרשות הרבים ◊ כשאין פתח הפונה לרשות הרבים ◊ בתוך ביתו ◊ דירות הפתוחות לחדר מדרגות ◊

ההדלקה עושה מצוה 5

שהדליקה במקום גבוה ◊ שהדליקה במקום שיש רוח מצויה ◊ שהשמן או הנר, אין בהם כמות לדלוק חצי שעה ◊ אם כבתה אינו זקוק לה ◊

ההנהגות קודם הדלקת הנרות 6

מניעה מסעדה ◊ מניעה ממלאכה ◊ למוד תורה ◊ המגיעים לביתם מאחר ◊

זמן הדלקת נר חנכה 6

שעת ההדלקה ◊ עד מתי הנרות צריכות לדלוק ◊ מי שלא הדליק בתחלת הלילה ◊ תפלת ערבית ונר חנכה, מי קדם ◊

ההדלקה וסדר הפרכות ◊ **לאחר ההדלקה** 7

אין להנות מהנרות ◊ **שיורי השמן**, הפתילות והנרות ◊ הדלקת נרות חנכה בבית הפנסת. 8

הדלקת נר חנכה בערב שבת ◊ הדלקת נר חנכה במוצאי שבת ◊ הדלקת נר חנכה במסיבות צבוריות בלילה 9

החיבים והפטורים בהדלקה 10

ההדורים שבהדלקה ◊ ההבדל בהדלקה בין 'עדות אשכנז' ל'עדות המזרח - ותימן' ◊

דיני אכסנאי (אורח) 11-12

כשמתארחים בבית אחר, ויש מי שמדליק בביתם - רוקים הישנים במקום אחר ◊ נשואים הישנים במקום אחר ◊ כשלא רוצה לצאת ידי חובת ההדלקה שבביתו ◊ הנמצאים בשעת ההדלקה בבית אחר ◊ כשמתארחים במקום אחר, ואין מי שמדליק בביתם - כשלא מדליקים בביתו ◊ המתארח בתשלום ◊ המתארח ללא תשלום ◊ המתארחים בשבת ◊ הערה אקטואלית ◊

השוהה במקום שלא יכול להדליק 13

אמירת על הנסים והלל ◊ **זאת חנכה** ◊ 13

אבלות בימי חנכה 14

◊ אונן ◊ הספד ◊ דיני אבלות ◊ עליה לבית העלמין ◊ אנפרה ◊ תענית ◊

ישראל עם סגולה ◊ **מפתח ראשי תבות** (ספרים ורבנים) ◊

זמני חנכה 15

סדר הדלקת נרות חנכה 16

בהוקרה למשתתפי השעור 'במדך שיה' (לב לאחים' רמלה)

זכוי הרבים

מטרת 'קונטרסי המועדים' נועדה לזכוי הרבים, לפיכך נכתבו בשפה ברורה השנה 'לכל קהל בית ישראל'.

ומופצים 'חנם' לכלל הצבור | אחיטוב, אפקים, בית שמש, ביתר, בני ברק, בת-נש, גבעת-שמואל, גמזו, הרצליה, חולון, תריש, תשמונאים, טירת-הודיה, יד-בנימין, ירושלים, כפר-גנים, כפר-סבא, לוד, לפיד, מודיעין, מודיעין-עלית, נוף-אילון, נס-ציונה, סביון, קרית-עקרון, רחבות, רמלה, רמת השרון, רעננה... | ובתקנה להגיע לקהלים נוספים כפי הדרישה.

יוצא לאור בזכות 'נדיבי עם', פי אין ארגון או גוף המסיע להוציאו לאור

לתרומות והנצחות נמן להתקשר ל-050-4131530 | ובביט בבל' 052-5539697 לציון עבור 'קונטרסי המועדים'

[בלקייחת חסות על 'הקונטרס הבא'. תהיה זכות להנצחה בעמוד שלם - 'לעלוי נשמה'. 'בריאות' ולכל מטרה (לפרטים ליצר קשר)]

המענינים לקבל את הקונטרס עבור מדרשיות נא ליצר קשר

ואלה יעמדו על הפרכה בסיועם להוצאת 'הקונטרס לחנכה' תשפ"ד

◊ סייעתא דשמיא והצלחה מרבה, לרבי יעקב דניאל שליט"א ונות ביתו גב' חנה עתיו.
 שזכו הם וכל משפוחתם לרווח זנות ריוח יהודית מכל יוצאי חלציהם ◊

לסייעתא דשמיא והצלחה

יוסף ומלי פריץ ומשפחתם.
 יודד מתתיהו בן שולמית ומשפחתו.
 תהלה' בת חגית ובגה.
 בנגיב אביחי יששכר וקורל ומשפחתם.
 דניאל ורעות כהן ומשפחתם.
 אנג'ל משה ומרסל ומשפחתם.
 חנה בת פרמית ומשפחתה.
 אלעד עזרא בן איריס ומשפחתו.
 אהרן יוסף בן אורה.
 נעמה' בת שושנה. וכן לוווג הגון.

ישראל מאיר' בן סיון ברכה ורעיתו.

לשפע פרנסה ובריאות

שושנה' בת נעימה וכל משפחתה
 סיון ברכה' בת יפה יקוט.
 ליאורה' בת שולמית.
לבריאות ורפואה שלמה בקרוב
 הרב 'עזרא' בן משה שליט"א
 'אודליה' בת חנה אורלי.
 'דגנית' בת רחל גאלה.
 'ציונה' בת שולמית.

'מאיר' בן נאווה.

רני ליה' בת מרסל

לזרע של קיימא

'מאיר שמעון' בן גלה רנה ורעיתו
 'הדסה' בת רבקה.

לעלוי נשמת

'יהושע' בן שמעון. 'אניסה' בת רחל.
 'אילנית' בת אניסה. 'עובדיה' בן יוסף.
 'יוסף' בן עובדיה. 'מרים' בת סאלם.
 'משה' בן עונאד. 'עפא' בת זוהרה.

יַס הַחֲנֻכָּה

לאחר כמאתים ושלוש עשרה שנה לבנין בית המקדש השני, גזרה ממלכת יון גזרות שמד רוחניות על עם ישראל, ואסרו עליהם כל קיום המצות. שהנפרות והבולטות שבהם 'קדוש החדש', 'שמירת השבת', 'ברית מילה', 'למוד תורה', 'טהרת המשפחה', 'יחוד בבתייהם', ושיהיו מצהירים וכותבים 'שאינ להם חלק ונחלה באלקי ישראל' (חללה). ובנוסף, גזלו את 'ממונם ובנותיהם', ולא עוד, אלא שפרצו פרצות 'בהיכל המקדש', וטמאו את 'הטהרות'. עד שמשפחה מן הפהנים התעוררה להקים מרד נגד גזרות יון, למרות שהיו מועטים וחלשים ואינם אנשי מלחמה. והתעוררו בתשובה וצמו והתפללו לפני ה' שיושיעם. ובזכות זה רחם ה' עליהם, ועשה עמם נסים גדלים כשיצאו למלחמה. ונצחו המעטים את 'אימפרית יון' שלא בדרך הטבע. ומארע זה הסתים בכ"ה בכסלו. לאחר נס המלחמה נכנסו ישראל 'להיכל בית המקדש', ולא מצאו שמן טהור להדלקת המנורה שבבית המקדש, מאחר שאת כל השמנים טמאו היונים. ובדרך נס, מצאו פך אחד שהיה חתום בחותמו של 'כהן גדול' והיה טהור. אוילם היה בו שמן המספיק רק להדלקת יום אחד, ונעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים.

מֵהוּת יְמֵי הַחֲנֻכָּה

שבמשך 'שמונת ימים' אלו ההנהגות יהיו: **א. בפרסום הנס** – על ידי 'הדלקת נרות' בכל לילה. **ב. בהודאה** – המתבטאת באמירת 'הלל' ו'על הנסים' [בתפלה ובברכת המזון], ו'בימי שמחה'.

בעקבות שני הנסים, נס 'נצחון המלחמה' שהסתים בכ"ה בכסלו [ומכאן נלקחת המילה 'חנו-כה' שחננו מאויביהם בכ"ה בכסלו]. ונס 'פך השמן' שהספיק 'לשמונה ימים' במקום ליום אחד. תקנו חכמים שבאותו הדור,

הַדְּלַקַת נְרוֹת חֲנֻכָּה

את הדגל העקרי של 'נס החנכה' קבעו חכמים 'בהדלקת נרות'. אוילם לא מדבר בהדלקת נרות סמלית, אלא בהדלקה שמטרתה תהיה 'לפרסם את הנס'. ובכדי להגיע למטרה זו, קבעו חכמים היכן תהיה מקום הנחת הנרות, במה ידליקו, מהו העתוי של זמן ההדלקה, ומשך הזמן שיאירו הנרות. ומפאת החשיבות של מצוה זו, גלו לנו חכמים את שכרה, ואמרו 'שהזהיר בהדלקת נר חנכה (ושבת), ומשתדל לקיים מצוה זו באפן מהדר, להכין נר שיאיר יפה [והפלי יהיה 'נאה' ונקי] (פלא יועץ), ובדקדוק ההלכה. זוכה למתנה מפלאה – שיהיו לו 'בנים תלמידי חכמים' [כמובן שצריך להשתדל בכל דרך חנוכם].

תְּזַכֵּיר מֵה לְהַכִּין קוֹדֵם חֲנֻכָּה

למדליקים בשמן – להכין שמן בכמות שתספיק לכל ימות ההדלקה [רצוי שמן זית בכשרות מהדרת], פתילות, כוסות מזכוכית [היות ויש הרבה גדלים בכוסות. לכן יבדק את התאמתם לקני החנכה. בתושבת, וברחב].

למדליקים בנרות – יכין נרות שישפיקו לדלק לפחות 'חצי שעה' לאחר 'צאת הכוכבים'. וגם כשמקדימים להדליק לפני 'בניסת השבת'.

למקומם בשמן – להכין שמן בכמות שתספיק לכל ימות ההדלקה [רצוי שמן זית בכשרות מהדרת], פתילות, כוסות מזכוכית [היות ויש הרבה גדלים בכוסות. לכן יבדק את התאמתם לקני החנכה. בתושבת, וברחב].

למדליקים בנרות – יכין נרות שישפיקו לדלק לפחות 'חצי שעה' לאחר 'צאת הכוכבים'. וגם כשמקדימים להדליק לפני 'בניסת השבת'.

למדליקים בנרות – יכין נרות שישפיקו לדלק לפחות 'חצי שעה' לאחר 'צאת הכוכבים'. וגם כשמקדימים להדליק לפני 'בניסת השבת'.

לדאג למקום יציב להעמיד את החנכיה – כשמדליקה בחלון [יש המשתמשים במדף שנתפס בחלון], או בפתח הבית [פעמים שיש מדרגה קטנה, שצריך להאריכה].

חשוב לשים לב!!! א. הרבה נרות שמוכרים לחנכה זמן בעירתם קצר, ואינם מספיקים לדלק עד חצי שעה לאחר 'צאת הכוכבים' ביום חול, וכל שכן 'בערב שבת'. כמצוי בסוג הנרות הצבעוניים, ובעוד סוגים. **ב.** יש חנכיות שהקנים צפופים, וכתוצאה מכך הנרות מתחממים ונמסים, וזמן בעירתם מתקצר. שלא כמו בנר בודד. **ומפאת בעיות אלו,** יש צורך לעשות נסיון קדם חנכה, בסוג הנרות שמיעד לחנכה. האם גם כשמדליק שמונה נרות עם השמש, יהיו דולקים למשך הזמן שההלכה מצריכה. לכן מסבות אלו וסבות נוספות, רבים עוברים להדליק 'בשמן' שהוא מצוה מן המבחר.

סדור או גליון – עם הברכות [לפי הנסח שלזן], והמזמורים שבשעת הדלקת נרות ולאחריה.

שמש – יכין נר נוסף שידלק ביחד עם נרות המצוה [משמן או נר].

ללמד הלכות חנכה – לפחות שבוע לפני החג.

נר הדלקה – לנוהגים להדליק לא עם השמש, יכינו נר נוסף, או 'גפרור ארץ', או 'מצת' וכדו'.

תנאי – להתנות קדם חנכה, ולומר [או לחשב], 'כל הנותר מהנרות, השמן והפתילות לאחר זמן ההדלקה, יהיה מתר להנות מהם'.

המשמלים הנזכרים להדלקה

חנפיה

אף שחשיבות הכלי שמניחים בו את השמן או הנר אינה מעכבת [למעט בלים בזוים], אף יש בהם דרגות א. זב. ב. כסף. ג. נחשת. ... ח. זכוכית... (חסד לאברהם).
מכל מקום רבים נוהגים להניח את השמן בכוסות זכוכית, ואפלו שהמנורה של כסף [אף שיהיו נקיים ולא שחורים ומלכלכים משמוש]. ויש המצריכים להדליק בקנה המנורה של כסף [אולם, אף בשמניח בתוכה כוסות זכוכית, נחשב שהדליק במנורת כסף (אורל"צ, שבה"ל, הגרשו"א, הגר"ק)].

שמנים ופתילות הכשרים לנר חנכה

שמנים – כל השמנים כשרים להדלקת נרות חנכה [כגון: קנולה, סויה, חמניות, שמן זית מוצק עם 10% פראפין וכו'].
אף ב'שמן זית' הוא מצוה מן המבחר [הואיל ונעשה בו הנס בבית המקדש, אורו צלול, ויש סגולה בשמהדר בהדלקה ויש מתדיר להדליק ב'שמן זית' הראוי לאכילה בהכשר מהדר. ובימינו ההשקעה אינה מרבה, היות ועלות בקבוק 'שמן זית' כ-30 ש"ח (אף יש להזהר משמנים מזויפים, ובדרך כלל השמן האמתי נמכר בחנויות בבקבוק זכוכית)].

ויש להקפיד על כשרות מהדרת [שלא יהיה ערלה וטבל. ואף 'בשמן של שביעית' רצוי להמנע. משום שלרב הפוסקים אין להדליק בו (רידב"ז, חו"א, הגר"ח"ק, חו"ע, שבה"ל ועוד). ואף למתירים יש הגבלות (הגריש"א מתיר רק בשמדליקו בביתו ולא בחוץ. הגרשו"א מגביל שלא ידליק ביום האחרון. והאורל"צ מתיר כשלא עבר זמן הבעור].

להניח את הנרות במקום הנזכר

מכיון שכל מהות הדלקת 'נרות חנכה' באה 'לפרסום הנס', לכן, למקום ההדלקה ישנה חשיבות מעדפת. בכדי שיראו לאנשים העוברים בחוץ, וגם כדי שיהיו בנרות של מצוה ולא בנרות שנועדו לשמוש האדם.

גובה הנרות

כשמדליק במקום גבוה מאד

לפעמים מקום הנחת החנפיה העדיף 'לפרסום הנס' נמצא במקום גבוה 'מ'רשות הרבים' [כפי שמצוי בשגרים בכנין קומות, ומניחה בחלון].
ואמדו חכמים שעד גובה של 'עשרים אמה' 9.60 מטר. ויש נהגים 11.5 מטר טבעה של העין להבחין במתרחש מעליה [ללא צורך בהרמת הראש]. אף מעל גובה זה אין הבחנה [ובכנין קומות המדידה מקרקע רשות הרבים ולא מקרקעית הכנין (הגר"ח"ק)]. לפיכך, כשהדליקה במקום גבוה לא יצא ידי חובה [אולם פיוס, כמעט ולא מצוי דין זה: א. מפני שמועיל לו ולבני הבית. למרות שחלון ביתו גבוה. ב. כאשר בכנינים הסמוכים רואים את הנרות, והפרשי הגובה בין חלון ביתם לחלונן פחות מ- 9.60 מטר (או 11.5 מטר), יצא ידי חובה (לרב הפוסקים. שבה"ל, אורל"צ, חו"ע, שעי"ה וכו'). ורק בהעדר תנאים אלו לא יצא ידי חובה (ובעמ" 4 נבאר את הדין שהדליקה במקום גבוה)].

גובה שלהבת הנרות

בזמנם, שמוש התאורה בבית היה בנרות (לא עם חשמל). ובכדי שגור חנכה יאבחן בנר מצוה, לכן פסקו, שיצב בגובה שונה מהרגיל.
לפיכך, יש להקפיד שהשלהבת תהיה למעלה מ-3 טפחים מהקרקע, ולמטה מ-10 טפחים [בין 24-80 ס"מ. ויש נוהגים בין 28.8-96 ס"מ]. ובדיעבד, אם הניחה למעלה יצא ידי חובה [ומנהג תימן כהרמב"ם, שיוכל לכתחלה להניחה מעל 10 טפחים. שעי"ה]. וכשהניחם למטה מגובה זה, בדיעבד יצא ידי חובה [ויש החוששים לדעת הפוסקים אף בדיעבד. ולכן יכבה הנרות ויניחם במקום הכשר, וידליק בלא ברכה (חו"ע)].
וכשיש חשש שרפה, או שהילדים מתעסקים עם הנרות, מתיר להדליקה מעל גובה זה.

היכן מניזוים את 'נרות הנזה'

בתחלה בשתקנו חכמים את 'הדלקת נרות הנזה', עקר מטרתם הייתה לפרסם את הנס במיוחד לבני רשות הרבים. ובימייהם כלם היו מדליקים באותו זמן ובמקום מסים. אך במהלך הדורות, החלו חכמים לבחון שוב את מקום הנחת החנפיה, וזאת בעקבות שנויים במצב שבאותו הזמן וכמו שהיתה סכנה להדליקם בחוץ מחמת הגוים (בזמן מלכות פרס שאסרה להדליק אש ביום חגם) וכדומה]. ובפרט בזמננו שיש קבוצ גליות, ועוד שיש שנויים בתנאי מבני המגורים ושמושם. לפיכך התרבו ההלכות, הסברות, ופרטי הדינים, היכן העדיפות להדליק את הנרות.

אך אצין בקצרה את מקומות ההנחה, וכל אחד ושאל את רבו מהו המקום הנכון להדליק את הנרות לפי תנאי מגוריו פי שונים הם מבית לבית, וזהו דין גמור. ואף מי שרגיל כל השנים להניחם במקום מסים, יתכן שיש אפשרות לקיים המצוה באופן 'היותר טוב'. ניש להבהיר – באופן שהורו לו להדליק בחוץ. ידע שהדלקה זו עדיפה יותר מהרבה הדורים שיהיו כאלו ידליק בבית (כגון: שמדליק בחנפיה יקרה כי חושש שתגנב. או שמחמת חלשתו מעדיף להדליק בביתו, ולא למנות שליח להדליק בחוץ וכדו'). ואף שפעמים בני הבית אינם רואים את הנרות.

ב'שיש פתח' הפונה לרשות הרבים

ישנם שלשה סוגי פתחים הפונים לרשות הרבים

ב'שיש 'חצר' שפתחה פונה לרשות הרבים, מדליקה שם וכן מורים רב פוסקי ומננו. אולם ההולכים פדעת החוץ, אינם מדליקים בחצר. היות וסבר שבזמן הגמ' היה שיה פרסום הנס בפתח החצר, כי שמשנה כדירה (לשנה ואכילה ואפיה וכו'). ואלו בזמננו אין דינה כחצר לענין הדלקת נרות הנזה, כי משמשת רק לאויר ונוי.

ואם אין לו חצר, אלא 'שפתח ביתו' פונה לרשות הרבים, מניחה שם. ואם אין פתח ביתו פונה לרשות הרבים, יניחה על 'החלון' בביתו הנראה ביותר לרשות הרבים' [שו"ע]. ונחלקו במקרה שהפרסום בהדלקה 'בחלון' יהיה יותר גדול מההדלקה בחוץ. יש המורים שידליק פתקנת חוץ ל' בחוץ' (הגרש"א, הגרש"א, הגר"ק וכתב שהיא דעת החוץ"א). ויש המורים שידליק היכן שיש יותר פרסום (הגר"ק. וכתב שכן נהג החוץ"א).

ב'שאינ פתח' הפונה לרשות הרבים

ידליק ב'פתח ביתו', בצד שמאל של הנכנס. ויש בזה מעלה שהנכנס 'מסבב במצות' [מזוזה בימין, הנרות בשמאלו, ולבוש בציצת. ובנוסף נראית לעברים בפתח ביתו. וניחה קצת למעלה מ-70 ס"מ (אורל"צ). ונהנהגים

ההדלקה עושה מצוה

והו' כלל הלכתי, המחייב שבשעת ההדלקה כל התנאים ההלכתיים הנוגעים להדלקה קיימים. ובהעדר אחד מהם, לא יהיה נתן לתקן לאחר ההדלקה. אלא יש לכבות את הנרות ולהדליקם שוב בהלכה. וכפי שנבאר:

ג. שהשמן או הנר, אין בהם כמות לדלוק חצי שעה

אחר 'צאת הפוכבים' וגם לנר אחד – [שכמות השמן מועטת, או שהנרות קטנים או ינמסו במהלך בעירתם].

ההלכה – אין למלא שמן או להאריך את זמן בעירת הנרות בעודם דולקים. אלא יכבה הנרות, ימלא שמן או יסדר הנרות, וידליקה ב'לא ברכה' (משנ"ב, חו"ע, ילק"י, אורל"צ).

אם 'כבתה אינו זקוק לה' – והו' כלל הלכתי, המורה שאם קיים את התנאים האלו. א. הניחה במקום הראוי.

ב. הייתה כמות מספקת של חמר בערה. ובכל זאת כבתה בתוך הזמן. יצא ידי חובה, ואין צורך להדליקה שנית [ואף אם בא לתקנה וכבה אותה בשוגג]. ומה טוב וראוי, להחמיר להדליקה שנית 'ללא ברכה'.

א. שהדליקה במקום גבוה – [מעל 9.60 או 11.5 מטר].

ההלכה – אין להעבירה למקום נמוך. אלא יכבה את הנרות, וידליקה בגובה כשר 'בלא ברכה' (חו"ע, ילק"י, שו"ה). ויש המורים 'לברך' [משנ"ב, אורל"צ. ומוסיף הגר"י שוב שבאופן שההדלקה הייתה בחלון הגבוה מכ' אמה אין לברך. משום שלדעת הריטב"א יצא ידי חובה].

ב. שהדליקה במקום שיש ריוח מצויה – [כגון: שהדליקה בחוץ, או מול דלת וחלון שנושבת בהם הרוח. ואין אמצעי הגנה כמו תבה מזכוכית וכדו'].

ההלכה – אין להעבירה למקום מוגן. אלא יכבה את הנרות, וידליקה במקום מוגן ב'לא ברכה' (משנ"ב, חו"ע, ילק"י, שו"ה). ויש המורים לברך (אורל"צ).

ההנהגות קודם הדלקת הנרות

מניעה מסעדה

כל מי שמוטל עליו חיוב להדליק, אין לו לאכול חצי שעה קודם הדלקת נרות, סעודת קבע' [פת או עוגה ועוגיות עד כ-50 גרם. או משקה משרב].

אבל 'אכילת עראי' מתרת [בתבשיל' מחמשת מיני דגן' עד כ-200 גרם (אטריות, קיגל, ג'חונן וכו'). ומזון שאינו מחמשת מיני דגן מתר לאכל ללא הגבלה (פרות, ארו, תפוח אדמה, ירקות, בשר, שתייה קלה)].

אולם במקום שראש המשפחה מדליק עבור כלם. יכולים בני הבית, להקל באכילה קודם הדלקת הנרות, אף בסעודת קבע [ואף בשנה. (נר לציון)] ובפרט בשמאחר [משום שעקר המצוה מטלת על בעל הבית' (חזו"ע, ילק"י). אולם לבני אשכנזי שכל אחד מדליק לעצמו, ידליקו תחלה ואחר כך יאכלו (הגר"י קמיןצקי). ואשה הסומכת על הדלקת בעלה, יש הסוברים שתאכל (הגר"ש"א, הגר"ח"ק, הגר"ק). ויש הסוברים שאסור לה לאכול (הגר"ש"א, הגר"ק)].

מניעה ממלאכה

אין להתחיל במלאכה חצי שעה לפני ההדלקה [שמא מחמת טרדתו, תחלף שעת ההדלקה ללא שידליק].

למוד תורה

בשהגיע שעת זמן ההדלקה, אסור ללמוד תורה [משנ"ב. ומשום בטול תורה, אין צריך להפסיק חצי שעה קודם זמנה (חזו"ע, ילק"י)]. ולכן:

בבתי פנסת – שמתקים בהם שעור קבוע בזמן ההדלקה. יקדימו, או יאחרו את השעור כדי שילכו לבתייהם וידליקו בזמן. אף פשיש חשש שלא ישובו לשעור, יקיימו השעור, ולאחריו ילכו להדליק נרות חנכה' [חזו"ע, ילק"י. ויש המורים שידליקו בזמן, אף פשיש חשש שלא יתקיים השעור. אורל"צ].

ואברכי פולל – ילכו לביתם להדליק, ויחזרו ללמודם [ויש פוללים הנוהגים בימי החנכה, להשלים את חוק למודם ברציפות עד 16:00 בצהריים. והולכים להתפלל ערבית, ואחר כך מדליקים בביתם].

המגיעים לביתם מאחר

כגון פועל השוהה במקום עבודתו ואינו יכול להגיע להדלקת הנרות בזמן. יבקש מאשתו שתדליק נר חנכה' במקומו בזמן ההדלקה, ויצא ידי חובה בהדלקתה [ועדיף לנהוג כך מאשר שבעל הבית ידליק בעצמו אחר חצי שעה' מצאת הפוכבים. ילק"י]. וכשהדבר עלול לגרם לחסר 'שלום בית', ימתינו עד שיעגיע. וכן מורים בשהאשה מתעכבת [הגר"ש וואזנר, הגר"ח וספר שפן נהג הגר"ח זוננפלד. ויש המורים שאף ימתינו אם נגרם חסר שלום בית, עם שאר בני הבית].

זמן הדלקת נר חנכה (הזמנים מופיעים לעמוד 15)

ועדיף שיהיו מבני ביתו לפחות אחד בהדלקה. ואם הם ישנים, ישתדל להעיר לפחות אחד או שנים [אפלו קטנים שהגיעו לחנוכה]. ואם לא התעוררו, ואין בחוץ עוברים ושבים שיראו הנרות, יש המורים שידליק ללא ברכה [מאחר שעבר זמנה, ואין פרסום הנס לרבים. משנ"ב, אורל"צ, שע"ה]. ויש המורים להדליקה בברכה (חזו"ע, ילק"י).

תפלת ערבית ונר חנכה, מי קדם?

בבית הפנסת, מדליקים נרות בשקיעת החמה' בין מנחה לערבית מפני שהצבור מקבץ ויהיה פרסום הנס. [בנר הראשון תשפ"ד, בשעה 16:36]. אף אם מקדימים להתפלל ערבית מבעוד יום, רשאים להדליק לפני ערבית לפני השקיעה. אף לא קדם פלג המנחה (אורל"צ). ומי שעדין לא התפלל. והגיע זמן ההדלקה, ונמצא בביתו. יקדים להדליק נרות [שחביבה מצוה בשעתה]. אולם אם הגיע לביתו לאחר זמן ההדלקה, יתפלל קדם ערבית [מפני שהיא תדירה, ואף קריאת שמע מדאורייתא] ואחר כך ידליק נרות (חזו"ע, ילק"י).

'שעת ההדלקה' – בצאת הפוכבים' (שו"ע). וידליק כ-15 דקות לאחר השקיעה [חזו"ע, אורל"צ]. ומנהג 'תימן' להדליק כמה דקות לפני צאת הפוכבים' (שע"ה). ומנהג 'אשכנזי' להדליק 'בשקיעת החמה' (גר"א, הגר"ש"א), ויש המדליקים 20 דקות מהשקיעה (חזו"ע). לא מקדימים ולא מאחרים [ולכל היותר ישתדל שלא לאחר עד 50 דקות מהשקיעה. אורל"צ].

ובשעת הדחק, יכול להקדים ההדלקה מפלג המנחה ומעלה [כגון שלא יהיה לו פנאי להדליק בלילה], ויתן שמן כדי שידלקו עד חצי שעה' לאחר צאת הפוכבים' [אף עדיף, שידליק בזמן על ידי שליח].

'עד מתי הנרות צריכות לדלק' – לפחות עד חצי שעה' לאחר צאת הפוכבים' [עד שעה 17:28 (כאשר מדליק בזמן). ובמקומות שאנשים מסתובבים עד מאחר, יש להדר להניח יותר שמן].

מי שלא הדליק בתחלת הלילה – יכול להדליק כל הלילה, בברכה, עד סמוך לעלת השחר. ויתן שמן שידלק לפחות חצי שעה' [אף שלא ידלקו הנרות חצי שעה בלילה (חזו"ע)].

ההדלקה' וסדר הברכות

'הדלקת הנרות' – מתחילה מיד בסיום הברכות
[וכשמדליק, לא יסיר ידו מהנר, עד שהשלהבת תאחז בפתילה, ותעלה מאליה].

'סדר ההדלקה' – 'ביום הראשון' ידליק את הנר,
וכשמים, ידליק את 'השמש' [והמדליק בעזרת נר השמש'
(משעה וכדו'), וניחנו במקום התושבת שלו].

'ובשאר הימים', ההדלקה תמיד תתחיל מהנר
השמאלי ביותר (החדש. כי יכות קדימה לחדש). ולאחר
שעלתה השלהבת, פונה להדליק את הנר הסמוך בצד
ימין, עד סוף הנרות [בסדר הפתיחה באנגלית'. לדגמא: ביום
השני מתחיל בהדלקת הנר המצב בקנה השני, וממשיך לנר
שמימינו. וכן ביום השלישי פותח בהדלקת הנר החדש המצב
בקנה השלישי, וממשיך לנר בצד ימין הסמוך אליו, וממשיך
להדליק את הנר הימני האחרון. ולבסוף את השמש].

אמירת הנרות הללו שאנו מדליקים' – תהיה רק בסיום
הדלקת הנר הראשון [לאחר שהשלהבת נתפסה ברב
הפתילה]. וכן יאמר 'בשאר הימים' לאחר הדלקת הנר
הראשון, ובשעת האמירה ימשיך להדליק את שאר
הנרות. וישתדל לסיימה עד תום הדלקת הנרות [יש
מהאשכנזים האומרים זאת רק לאחר סיום הדלקת כל הנרות
(פרמ"ג)].

וכשגמר, יש הנוהגים להמשיך לומר "מזמור שיר
חנכת הבית..." [אף בשלא סים את הדלקת שאר הנרות].

'סדר עריכת הנרות' בחנכיה' – באשר עומד מול
החנכיה. יניח את הנר הראשון בקנה הימני ביותר.
וביום השני, יניח שוב נר בקנה הימני, ונר נוסף חדש
בקנה שלידו. וביום השלישי יניח שוב בשני הקנים
בצד ימין כמו יום קדם, ואת הנר החדש בקנה
השלישי [ליד הנר השני]. וכן על זה הדרך בשאר הימים.
[בסדר הפתיחה בעברית].

קדם הברכות, יבעיר נר' – כדי להדליק באמצעותו את
הנרות [ואפשר בגפרור, מצת וכדו'. ומנהג בני ספרד
(והפרושים בא"י) לא להדליק באמצעות השמש (אורל"צ)].

'ברכות ההדלקה' – לפני ההדלקה, מברך: בליקה
'הראשון' שלש ברכות: א. 'להדליק נר חנכה' ו'לנסח
תימן' – 'להדליק נר שלחנכה' ו'נסח אשכנז' (הנפוץ) – 'להדליק נר
של חנכה' או 'נר חנכה' ויש הגורסים 'שלחנכה']. ב. 'שעשה
נסים... ג. 'שהחיינו וקימנו...'

ובשאר הימים, מברך רק את שתי הברכות הראשונות
[ללא ברכת שהחיינו].

'לאחר הברכות' – אין לדבר' ולרמוז' עד סיום
ההדלקה. אף **'לצרך ההדלקה'** [כגון שרוצה שיביאו
גפרורים או שמן] רשאי רק לרמוז. ובדיעבד אם 'דבר',
אינו חוזר ומברך [אבל לאחר שהדליק את הנר הראשון
מתר אף לדבר 'לצרך ההדלקה'].

וכשדבר **'שלא לצרך ההדלקה'** חוזר ומברך [ואם דבר
לאחר שהדליק את הנר הראשון (ועדין לא הדליק את נרות
ההדור), אינו חוזר ומברך (הגרע"י בקול סיני, ילק"י)].

לאחר ההדלקה

'אם כבו הנרות' – לאחר ההדלקה קים המצוה [ורק
באפן שהדליקה בהלכתה (כפי שבארנו בעמ' 5). ואף אם כבו
בשבא לתקנם] אף ראוי לחזור ולהדליקם שוב 'ללא
ברכה' [אף לא מנר חנכה שדולק (כפי שבארנו בעמ' 8)].

'מנהג הנשים' שלא לעשות מלאכה' – הוא רק 'בחצי
שעה' מזמן שהדליקו בביתם. וחל על כל [נשואות,
גרושות, אלמנות ורוקות].

ונמנעות ממלאכות החשובות [תפירה, סריגה וכבוס ביד].
ושאר המלאכות מתרות [הכנה לכבוס, הפעלת מכונת
כביסה, תליה, גהוץ, הדחת בלים, שטיפת הבית, הכנת מאכלים].
יש מהפוסקים האוסרים מקצתם, וכל אחד ישאל את
רבותיו [ונשים שכירות הנמצאות בעבודה שיש בה ממלאכות
אלו. ואין באפשרותן להפסיק, יכולות להמשיך פרגיל].

סגלה נפלאה 'לשמירה' – בסיום ההדלקה [ואמירת על
הנשים' ומזמור שיר חנכת הבית"] יאמר שבע פעמים את
המזמור "ישב בסתר עליון..." (תהלים צ"א). וכל פעם
מהשבע פעמים יקדים לומר את הפסוק "ויהי נעם ה'
אלקינו עלינו..." (בא"ח).

'לשהות ליד הנרות' – אין חיוב. אולם 'מה טוב ומה
נעים' למי שיוכל לשהות ליד הנרות 'חצי שעה' לאחר
ההדלקה, ולהשתעשע באורן (תלמידו של הגר"ח
מוולוז'ין, בספר מנוחה וקדושה). ופעל פעולה גדולה על
נפש האדם (משנה שכיר מועדים). וינצל את הזמן הזה
ללמד את 'הלכות חנכה', וכן יספר לבני ביתו על נסי
החנכה [ומצוי שבמחצית השנייה של חנכה נכנסת שגרה, ואין
התלהבות כבתחלה, ומה טוב להכין דברים המושכים את הלב
במיוחד לימים אלו].

איך להשתמש ולהנות מהנרות

בשתקנו חכמים להדליק נרות חנכה, מגמתם הייתה שגרות אלו ישמשו אף ורק 'לפרסום הנס' בלבד ולא למטרה אחרת [כגון להדליק מהם אש. או להנות מאורן, כגון: להאיר את הבית, לקרא ספר, להתחמם בהם וכו'].

שמש – חששו חכמים שמא יבוא להנות מאור הנרות, לפיכך הורו שידליק בחנכיה נר נוסף שאינו קדוש [ויניחו במקום הנפרד שאין לו שיכות לנרות חנכה] (כמו שמקום הקנה יותר בצד, או למטה, או למעלה). ונקרא 'שמש' [מלשון המשמש אחרים]. וכאשר תהיה חשכה, ודאי שהאור המופץ בעת יהיה גם מן השמש, ובכך לא תפגם מטרת ההדלקה.

ואף שבימינו ישנה תאורה בבית, בכל אופן מנהג ישראל להדליק 'שמש' [ופעמים שמועיל בהפסקת חשמל].

אסור להשתמש בשלהבת נר חנכה – לפעמים באמצע הדלקת הנרות נכבית השלהבת של הגפרור או השמש שמדליק בעזרתו. ורוצה להדליק שוב כדי

להמשיך בהדלקת הנרות. יש לדעת, שאסור להדליק מנר חנכה הדולק כבר. כיון שגנאה כמבזה נר של מצוה בשמדליק אתו נר של חול' [ומכאן נולדה הלכה נוספת: שאף כאשר כבה אחד מנרות חנכה בתוך חצי שעה משעת ההדלקה, אין להדליק מנר דולק אחר. היות שמהדין אינו צריך להדליקו, ולכן נחשב כנר שאינו של מצוה (משנ"ב, חור"ע)].

בשדלקו הנרות חצי שעה מצאת הפוכבים – מתר לכבותם (כגון שרוצה לצאת מביתו וחושש משרפה וכדו') ולהשתמש באורן [שו"ע. חור"ע, ילק"י. והמשנ"ב סובר שטוב להתנות קדם ההדלקה ויאמר: 'אני לא מקצה את השמן, אלא לשעור ההדלקה'. אולם אין הטר זה תקף, כשבשעת ההדלקה התכוון להדר ולהשאירם זמן רב בכדי שיראו לעוברים ושבים].

עיורי השמן, הפתילות והנרות

מיד לאחר שהדליק את נרות החנכה. 'השמן', 'הפתילות' ('השעיה' וכו') הקצו למצותם. ואסרום חכמים בהנאה כמנוחה במקדש. אף מתירים רק לצרף הדלקת נר חנכה. ונאסרו אף עבור מצוה אחרת [להדליקם בבית הכנסת, או ללמוד תורה וכדו' (חור"ע)]. ולא לצרכי חלין, או לצרף אישי [כגון: לצרף סגלה, שסוחט פתילות, והשמן היצא מהם מועיל למריחה לרפואת המכה (שע"ה)]. ובכדי שלא להגיע לידי תקלה בסוף חנכה, עושה מדורה ושורפם. וכשלא נתן לשרפם, יכול לשפכם לכיור או להכניסם לשקית ולהניחם באשפה (הגרו"ק).

תנאי – בכדי להמנע מתקלה, נהגו לעשות תנאי, קדם ההדלקה, כדי שהנותר מההדלקה לא יאסר בהנאה. ומתנה אם יכבו הנרות אפלו באמצע הזמן החיב בהדלקה, אני אוכל להנות מהן [ומועיל לכל החנכה. ובמחשבה]. ונבאר באיזה אופן מועיל התנאי:

כשכבה הנר בתוך חצי שעה מההדלקה – מועיל התנאי (חור"ע, ילק"י). ויש הסוברים שלא מועיל (הגרשו"א, הגרי"ש"א, הגר"ש דבליצקי, הגר"מ שטרנבוף).

שדלקו יותר מהזמן החיב בהדלקה – מתר להשתמש בנותר אף בלי התנאי (משנ"ב, ילק"י, שע"ה. ולכתחלה טוב

זמן ההדלקה – מנהג ותיקין להדליק בבית הכנסת נרות חנכה 'בברכה' [בעשרה. ומועילה ההדלקה שבמנין הראשון לשאר המנינים. ואין צורך להראותה לבני רשות הרבים (מאחר שנועדה למתפללים). ויש להניחה במקום גבוה]. ומנהג 'בשקיעת החמה' בין תפלת מנחה לערבית' [וכשמתפללים ערבית מבעוד יום, ידליקו לפני השקיעה. אף אין להדליק לפני פלג המנחה' (אורל"צ)].

ובבקר מדליקים בזמן תפלת שחרית' בלא ברכה' [אורל"צ. ומנהג תימן' שלא מדליקים בשחרית (שע"ה)].

ובבית המדרש שאין מתפללים שם תמיד, אין מדליקים. וכשרוצים, ידליקו בלי ברכה (אורל"צ).

כמות השמן – רצוי להחמיר לתת שמן בכמות שתדלק עד חצי שעה לאחר צאת הפוכבים' אף שהצבור מתפור [אף מעקר הדין בשכל הצבור מתפור יכול לתן כמות המספקת עד סוף התפלה. או לכבותה (חור"ע)]. ויש המורים בשאין סכנה אין לכבותה (שבה"ל)].

ברכת הנרות ביום חול – המדליק מברך בעשרה את הברכות של אותו היום [ואף בשאין בעת עשרה, אלא שיגיעו לאחר מכן, יכול להדליק בברכה (ילק"י)]. והמדליק והשומעים ידליקו בביתם בברכות.

ברכת הנרות בערב שבת – מי שפבר הדליק בביתו, ובא להדליק בבית הכנסת. מברך 'להדליק נר חנכה', ודין זה מסכם על כלם.

אף האם לברך את ברכות 'שעשה נסים', ו'שהחנינו' (ביום הראשון). כל אחד יברר מה נהגו בקהלתו: יש המורים שלא לברכם (אורל"צ, חור"ע, ילק"י). ויש המורים לברך את כלם (מנהג תימן, וחלק מקהלות אשכנז). ויש המורים להוסיף רק את 'שעשה נסים' ללא ברכת שהחנינו' (בא"ח, וחלק מעדות אשכנז).

מקום הנחת הנרות – המנהג להניחם במקום גבוה, בכתל הדרומי, בין מזרח למערב' [כמקבל רב הקהלות. שר"ע. אורל"צ, ילק"י, שע"ה]. ופני המדליק לצד דרום, ומדליק את הנר הימני המערבי, ומוסיף והולך בסדר שבביתו [שבפתח מדיק את הנר החדש השמאלי, ופונה ימינה. וכן הוא מנהג אשכנז' המקבל בארץ ישראל. ויש נוהגים שפני המדליק לצפון (ובאופן זה, החנכיה אינה צמודה לקיר), ומתחיל בנר הימני לצד מזרח. שהוא הסמוך לארון הקדש]. ובכל יום מוסיף לשמאלו. ומדליק מימין לשמאל].

הדלקת זר וזנפה בערב שבת

והמשפּתמש בנרות יבדק שאין זמן בעירתם קצר, ובפרט בנרות צבעוניים). והיוצאים להתארח לסעודת שבת, ומדליקים בזמן פלג המנחה, ידאגו שהנרות ידלקו לפחות 'שעתים'. ויזהרו בזה מאוד, שאם לא ידלקו עד זמן זה לא יוצאים ידי חובה, ובכרותיהם לבטלה [אף בשגר אחד נשאר דולק, קיים בכך את המצוה].

נרות חנכה ו'שבת' מי קדם? – תחלה מדליקים נרות חנכה, ואחר כך נרות שבת.

וכשאינן שהות, הבעל ידליק 'נר אחד' ובעודו עסוק בהדלקת שאר הנרות, מיד תדליק האשה נרות שבת [אף אם טעו והדליקו קדם נרות שבת, יכולים להדליק נר חנכה (אפילו אם הגבר או האשה מתגוררים לבדם). בתנאי א. שלא התכוננו להכניס שבת בהדלקת הנרות. ב. שעדין לא נכנסה שבת. ג. שהאשה אינה מבנות 'אשכנז' המקבלות שבת בהדלקתן].

הזוּת החנפיה' לאחר שכבתה – אסור לטלטל את החנפיה גם לאחר שכבתה [ולבני עדות המזרח מועיל בשעשה 'תנאי' לפני השבת, ואומר: 'אין אני מקצה את החנפיה מטלטול לאחר שתכבה. ובאופן זה יכול לטלטלה רק בשצריך את מקומה, ולא בגלל שחושש על החנפיה (שו"ע רע"ד, חו"ע). ולבני אשכנז לא מועיל תנאי זה (רמ"א).

אפן נוסף המאפשר לטלטלה, להניח לפני השבת את החנפיה עם דבר החשוב לשבת (חלה או זין) על מגש. ובכך נהיה המגש 'בסיס לדבר האסור והמתיר'. ולאחר שכוּבוּ כל הנרות, וצריכים את המקום, מתיר לפנותם (משנ"ב סימן רע"ז. הגר"ק). אף יש האוסרים בנרות חנכה (הגריש"א, הגר"ח"ק).

תפילת מנחה – ראוי להתפלל קדם הדלקת נרות, ובמנין. ובשלא מתאפשר, ידליק נרות חנכה בזמן, וילך להתפלל מנחה בבית הכנסת.

מקום החנפיה – יש להעמיד את החנפיה במקום שלא יגרם 'כבוי והבערת' הנרות בשבת בגלל פעולת האדם [לדגמא: א. כשמניחם סמוך לפתח הדלת או החלון. וינחם בתוך בית של זכוכית, כדי להגן ממשב הרוח העולה לכבותם, בשעת פתיחתם. ב. כשמדליק 'בשמן' או 'בשעוה' הנמסה בפלי. אין להניחה במקום שיוכל להזיזם (במעבר, או על גבי שלחן רעוע וכו'). מפני שבתוונתם אפלו בנחת, מרחיק את השמן או השעוה מן הפתילה, או מקרבו אליה. ויש בזה אסור מכבה או מבעיר. ואפלו שאינו מתכנן לכך].

זמן הדלקת נרות חנכה – בימות השנה מקבלים את השבת עוד קדם השקיעה [יש הנוהגים 20 או 30 או 45 דקות, וזמן זה נקרא 'תוספת שבת'].

אולם **'בשבת חנכה'**, יש נוהגים שלא להקדים מדי את בניסת השבת ובכדי להסמיק את הדלקת נרות חנכה לשקיעה]. ולכן, המנהג הרווח להדליק נרות חנכה כ-20 דקות לפני השקיעה [כדי שיוסימו להדליקם עד כ-15 דקות לפני השקיעה, ומיד להדליק נרות שבת (אורל"צ, ילק"י). ויש המדליקים נרות חנכה 25 דקות קדם השקיעה (הגרש"א). ויש המדליקים 45 דקות קדם השקיעה. וכך נהג הגריש"א (לדברי הגרי"ז שוב)].

שעור השמן והנרות – היות ומקדימים את הדלקת נרות חנכה, יש להכין שמן או נרות שידלקו עד 'חצי שעה' אחרי 'צאת הכוכבים' [לפחות 65-85 דקות

הדלקת זר וזנפה במוצאי שבת

בבית – ההבדלה קודמת להדלקת נרות חנכה [ומקצת מבני 'תימן' (בלדי), והרבה מבני 'אשכנז', נוהגים להדליק תחלה נרות חנכה. גר"א, שע"ה].

המוציאים את השבת 'כרפנו תם' והנמנעים ממלאכה 72 דקות לאחר השקיעה – ימשיכו במנהגם גם בחנכה (חו"ע, ילק"י, אורל"צ). אלא שבבית הכנסת, יכול להדליק עבורם, אחד שמוציא את השבת כרגיל.

[אולם מי שנוהג כל השנה להוציא את השבת כר"ת משום 'הדור' או 'חמרא' ולא מעקר הדין. נחלקו 'פוסקי אשכנז' מתי ידליק נרות חנכה: יש המורים שינהג אף פעת כר"ת (אג"מ והגר"ש וואזנר). ויש המורים שידליק נרות חנכה בצאת השבת הרגילה (הגריש"א, הגרש"א, הגר"ח"ק, והגר"ק)].

תפלת ערבית של מוצאי שבת – יודרו להתפלל ערבית ולא יתעבבו, וידליקו 'בצאת השבת'.

הבדלה' או 'נר חנכה', למי זכות הקדימה?

בבית הכנסת – [בכדי שיהיה פרוסום הנס, מקדימים את הדלקת הנרות לפני שיתפור הצבור. וזמן ההדלקה בבית הכנסת, תלוי אם מבדילים 'על הכוס' בבית הכנסת או לא]. כשמבדילים 'על הכוס', יקדים 'נר חנכה' להבדלה. וכשאינן מבדילים 'על הכוס', ידליקו 'נר חנכה' לאחר 'קדיש תתקבל', וימשיכו בתפלתם.

הדלקת זר וזנפה' במסיבות צבוריות' בלילה

לרב הפוסקים אין להדליק נרות חנכה במסבות, פנסים, וחתנות הנערכים בימי חנכה. ואף בשמחתפיללים שם 'מנחה' וערבית. ואם רוצים להדליק ידליקו 'בלא ברכה' [הגריש"א, הגרש"א, הגר"ח"ק, אורל"צ, שבה"ל, מנח"י, תשובה"ג, שע"ה]. ויש המתירים להדליק 'בברכה' [חו"ע, הגר"ב זילבר. ומוסיף החו"ע, שטוב להתפלל מיד בצבור 'תפלת ערבית'. וכשהדליקו בביתם, יברך רק ברפת 'להדליק נר חנכה'].

ה'חובות והפטרות בהדלקה'

נושא של החובות והפטרות תלוי ומרכב מכמה הלכות ומנהגים שהתקבצו יחדו. והרבה תלוי מה מצבו של האדם, האם הוא 'מבני הבית' או 'אורח', ו'לאיזו עדה הוא משתייך'. ולכן נקדים: לאור התשועה שעשה ה' לעם ישראל. תקנו חכמים לפרסם את הנס 'בהדלקת נרות' שמונה ימים, כמוכא בגמ' (שבת כא ב) 'מצות חנכה נר איש וביתו'. ויש כאן שני חובות: **א.** שידלק 'נר בבית'. **ב.** שחובה על כל אחד מבני הבית 'שידלק נר בביתו'. וזכות זו חלה על כל אחד מישראל שמעל 'גיל מצות' [גברים ונשים (גם אלמנות וגרושות הגרות לבדן)]. גרים וגירות. וקטנים שהגיעו לגיל חנוכה (6-7) שלמנהג 'אשכנז' אף מדליקים לעצמם].

ההדורים שבהדלקה'

מבארת הגמ' (שבת כא ב) 'שעקר התקנה' היתה, שבכל בית ידליקו נר אחד כל יום (כך שדלקו 8 נרות במהלך כל ימי החנכה). אולם, מחמת חביבות המצוה היו 'המהדרין' המחוורים אחר המצות, נוהגים שכל אחד מבני הבית 'מדליק נר אחד' (שהם 8 נרות כל ימי החנכה, לכל אחד מבני הבית). 'ומהדרין מן המהדרין' המחבבים ביותר את המצות היו מוסיפים כל יום נר, כך שביום השני הדליקו 2 נרות, ובשלישי 3 וכסדר הזה המשיכו בשאר הימים (כך שהדליקו 36 נרות כל ימי החנכה). ואף שהדור מצוה שיך בכל המצות, כאן הרבו בהדורים [מפני שראו שעצם הנס שבגללו תקנו את המצוה בא על ידי מעשה של 'הדור מצוה'. כיצד? בשמצאו החשמונאים שמן מעט להדלקת המנורה בבית המקדש, יכלו להניח פתילות דקות שתשאבנה שמינית מכמות השמן. אלא שראו לקיים את מצות 'הדלקת המנורה' דוקא בהדור. ולכן הניחו פתילות עבות כדי שהשלהבות תהיינה גדולות ויפות. ומשום כך, כשתקנו חכמים להנציח את הנס על ידי הדלקת נר חנכה, עשו דרגות שונות בהדור (בית הלוי)].

ההבדל בהדלקה בין 'עדות אשכנז' לעדות המזרח - תימן'

משום חביבות ההדור במצות ההדלקה, קבלו כל ישראל להיות 'מהדרין מן המהדרין', ולכן בכל יום מוסיפים להדליק נר נוסף. אולם נחלקו, האם בנוסף יש להדר גם בשית 'המהדרין' שכל אחד מבני הבית ידליק בעצמו נרות חנכה. יש מהפוסקים שלא הצריכו לנהג 'כמהדרין' (תוספות, וכו' פסק השו"ע) וכן נוהגים בני 'עדות המזרח' ו'תימן'. ויש פוסקים שהורו לנהג 'כמהדרין' (רמב"ם וכו' פסק הרמ"א) וכן נוהגים 'בני אשכנז'. וחלוק זה מהוה נדבך מהותי המשפיע על ההלכה. ורוב ההשפעות נמצאות בעקר אצל בני 'עדות המזרח'. מפני שבני הבית טפלים ויוצאים ידי חובה בהדלקת 'בעל הבית'. וממילא יש לדון מתי נקראים טפלים, ומה קורה בשאינם בביתם, או בשהם מתארחים וכדו'. אולם, 'בני אשכנז' שברב המצבים מדליקים בעצמם, ממילא נתקלים בפחות שאלות הלכתיות, ונבאר בקצרה:

בני אשכנז'

מי נכלל בחוקת 'בני הבית' – כל מי שיש לו 'שיכות' לבית זה. בהלכה מוכא, שההגדרה של 'שיכות' היא, כל מי שסמוך על שלחנו של בעל הבית, שמפתו יאכל ומכוסו ישטה' (גנת ורדים). ומחמת זאת הוא נגרר ונמשך אחר ההדלקה של בעל הבית. וכפי שבעל הבית דואג לו לאכל ושתיה, כך גם דואג לזכות לו במקצת דמי הנרות או השמן והפתילות. והעולה מכך שהנכללים בגדר זה, הם אשתו, ילדיו, וילדים מאמצים (וכשמתארחים אצלו ילדיו הנשואים או חברים, נבאר בהמשך).

בשחוזרים באותו לילה לביתם – יוצאים ידי חובה בהדלקה שבביתם [כגון: שהילדים יחזרו מאתר, או שהאשה בעבודה. וכן כשהבעל בעבודה או שמתעבב, רצוי למנות את האשה, או אחד מהגדולים שבביתו (מעל גיל מצות), להיות שליח להדליק בזמן. ואם אינם בבית ימנה שליח (שכן, חבר וכדו') שידליק בכרחה. אורל"צ].

בני אשכנז' – נוהגים 'בדברי הרמב"ם', שכל אחד יברך וידליק לעצמו. לכן למרות 'שבעל הבית' מברך ומדליק [ומוציא את אשתו ובנותיו], שאר 'הבנים' שבבית מברכים ומדליקים לעצמם, ואינם תלויים בהדלקתו. וכמובן שאם רצו לצאת בהדלקת בעל הבית יוצאים.

בני 'עדות המזרח' ו'תימן'

בני 'עדות המזרח' – תימן' – נוהגים 'כדעת התוספות'. ולכן, בני הבית נגררים וטפלים אחר ההדלקה שבביתם. היות והחוב הוא 'שידלק נר בביתם', ומרגע ההדלקה בביתם, נתקימה מצותם, ולא ידליקו [מכיון שזו חובה על הבית עצמו, כמוזוה ונר שבת. ואין זה פחית על שאר המצות התלויות בגוף האדם, כמו תפלין, ברכות, שבת וכדו']. ואדרבה, אם הדליקו ברכותיהם לבטלה.

דיני 'אכסנאי' (אורח)

בהלכות אכסנאי מרבים בו המקרים, ופסקי ההלכה. אכתב רק את המצויים, וכל אחד ישאל את רבו כיצד ינהג. אכסנאי הוא מי שאינו טפל לאותו בית שהוא מתארח בו, מפני שיש לו בית במקום אחר. וכיצד ינהג בהדלקה ובוה ישנם שני אופנים: א. כאשר יש מי שמדליק בביתו. ב. כאשר אין מי שמדליק בביתו. והנה, בעוד שלבני 'אשכנז' השאלה אינה חמורה כל כך, היות ונוהגים שכל אחד מדליק לעצמו [והנהגה היכן ידליק, או אם די בשתוף]. אבל לבני 'עדות המזרח' ו'תימן', השאלה חמורה יותר, שכן באופן שפטורים הרי הם אסורים להדליק.

'כשמתארחים בבית אחר, ייש מי שמדליק בביתם'

(הלכות אלו נזעזות בעקר לבני 'עדות המזרח' ו'תימן'. היות ובני אשכנז ממילא מדליקים לעצמם)

מקרה זה עוסק במי שאינו שוהה בביתו 'בחנכה', אלא גר או מתארח ליום או לשבוע או ליותר, במקום אחר. ובלשון ההלכה נקרא 'אכסנאי שמדליקים עליו בביתו'. כיצד יש לדונו האם נמשך אחרי ההדלקה בביתו ויוצא בהדלקתם או לא:

כשלא רוצה לצאת ידי חובת ההדלקה שבביתו

כל מי שטפל לביתו, ויוצא ידי חובה בהדלקתם. לא יכול לומר 'אני מתכוון שלא לצאת ידי חובה בהדלקה שבביתו' [מפני שגורם לברכה שאינה צריכה]. אולם, יש מקרים 'שיכול להתכונן' לא לצאת ידי חובת ההדלקה שבביתו ולהדליק בעצמו.

א. כשמשפך אם מדליקים בביתו – יכון שלא לצאת ידי חובה. וידליק 'בברכה' [אורל"צ]. רק שיתכונן לפני זמן ההדלקה. כי על הצד שהדליקו בביתו, אסור לו לברך.

ב. כשמשפך אם הדליקו פראוי – [במקום ההנחה, בכמות השמן וכדו'] יכון שלא לצאת ידי חובה. וידליק 'בברכה' [רק שיתכונן לפני זמן ההדלקה. כי על הצד שהדליקו בביתו, אסור לו לברך].

ג. כשביתו נמצא בחוץ לארץ – [והפרשי השעות בומני ההדלקה אינן תואמות לזמן החיוב] עדיף 'להתכונן' שלא לצאת בהדלקת בני ביתו, וידליק 'בברכה' [אורל"צ]. ובכך נמנעים ממחלוקת הפוסקים].

ד. שמתאחרת בביתו שעת ההדלקה – [יותר מחצי שעה מצאת הכוכבים] יכון, וידליק 'בלי ברכה' [אורל"צ].

הנמצאים בשעת ההדלקה בבית אחר

ההולכים לבקר, לסעד, לערוך מסבה בבית אחר, ומתכווננים לחזור לביתם בליילה. אינם יוצאים ידי חובה בהדלקת המארחים. וכן לא יביאו עמם את החנפיה כדי להדליקה שם. אלא ידליקו כשיחזרו לביתם [אך לכתחלה ישתדלו לצאת מביתם לאחר שידליקו].

'כשמתארחים במקום אחר, זאין מי שמדליק בביתם'

(כרצ הלכות אלו אין חילוק בין בני 'עדות המזרח' ו'תימן', לבני אשכנז)

בימי חנכה, מצוי שנוסעים לבקר ולהתארח לשבת או למספר ימים במקום אחר. ומחמת זאת לא מתקיימת בביתם הדלקת נרות חנכה. מצב זה נקרא בלשון ההלכה 'אכסנאי שאין מדליקים עליו בביתו'.

יש לידע, שאין מצב 'הארוח' פוטר אותם מהדלקת נרות. אלא, יש פעמים שיוצאים ידי חובה בזה שהם טפלים לבעל הבית 'המארח', ונחשבים 'כבני ביתו'. ולכן הוא מוציא אותם בהדלקתו [כפי שהוכרנו בדין 'מי נכלל בחוקת בני הבית'. עמ' 10]

ויש פעמים שאינם טפלים לבעל הבית 'המארח', ולכן חייבים 'להדליק נרות' בעצמם. אלא, שכאן הקלו חכמים באופן שתהיה לו 'שתפות' בשמן ובפתילות עם 'בעל הבית' [רק באופן שמענין ורוצה בכך. אך כשישנם ספקות אם הדלקת המארח ראויה, ודאי שידליק לעצמו].

רוקים הישנים במקום אחר

בני 'עדות המזרח' ו'תימן' – יוצאים ידי חובה 'בהדלקה שבביתם', כאשר נכללים בגדר 'סמוך לשלחן הוריו' [כגון: תולים, מטילים, סטודנטים, בנות או בנים השוהים בפנימיה, כבחורים הלומדים ב'שיכח'. הדין שנגררים אחר ההדלקה שבביתם, מפיון שדעתם על בית הוריהם, היות ושבים לביתם בחפשות או כשהם חולים. וכך פסקו הגר"ע עטיה, הגרעי בחו"ע וביחוד, הגרא"ל שטיינמן, הגרשו"א, אורל"צ, הגר"ח כסאר ועוד. אולם, החו"א, הגריש"א והגר"י עדס (מפי תלמידיו) סברו שיש להם להדליק במקום שהותם בברכה. ולכן, הרוצים להחמיר לצאת ידי חובת כל הדעות ידליקו 'ללא ברכה', או 'שתתפו' עם מי שמדליק (הגרשו"א, האורל"צ)].

ובני 'אשכנז' – ידליקו במקומם בברכה [ובמקום הדלקתם נחלקו הפוסקים, האם ידליקו במקום האכילה או השינה. ולכן יש האוכלים לפחות סעודה אחת ביום, בחדרם, כדי שמקום הדלקתם יהיה גם במקום האכילה. וזה כשחדרי השינה והלינה בבנין אחד. אך כשהמבנים חלקים, ידליק בפתח הבנין, או בחלון חדר השינה (אורל"צ). וכל אחד ישאל את רבותיו כיצד ינהג].

נשואים הישנים במקום אחר

יוצאים ידי חובה בהדלקה שבביתם [כגון מטילים, שוחטים וכו'. ואף אם שני ההורים שוהים במקום אחר]. ותדליק האשה, או אחד הילדים הגדולים.

וכן 'אשכנז' – אם אשתו מדליקה בביתו יוצא ידי חובה [משנ"ב תרעו ס"ב כי אשתו כגופו]. או שאחד מבני הבית יוציאווהו. וכשרוצה להדליק במקומו, ידליק לפני שמדליקים בביתו (הגרי"ז שוב).

אפן השתפות – בכדי שלא יחיה חלק בגרות, בשמן ובפתילות, עליו לעשות 'קנין' מהמארח, ומספיק פעם אחת עבור כל ימי שהותו, על כל מוצרי ההדלקה הנמצאים בשעה זו תחת ידו של המארח [וקנין זה יועיל לארח ולבני ביתו הנמצאים שם (הגרשו"א)]. ואצין את הקנינים הנתנים לבצוע בקלות, וכל אחד יבחן מה המתאים לו:

א. שיתן לבעל הבית פרוטה (10 אגורות). **ב.** בהגבהת 'האורח' טפח (8-10 ס"מ), את השמן והפתילות. **ג.** שבעל הבית יאמר 'שהוא מודה שחלק מן השמן והפתילות, שיכים לאורח' [ונקרא קנין אודיתאי].

בשלא מדליקים בביתו

ההגדרה 'בשלא מדליקים בביתו' – אינה רק שלא הייתה הדלקה בבית [או בשעהי אף לא הדליקו]. אלא, אף כשהדליקו שלא בהלכה [כגון: שמקום ההדלקה, או פמות חמר הבערה לא היו בהלכה].

וכן, אם בני המשפחה התארחו מחוץ לביתם, והוא התארח במקום אחר. אינו נגרר אחרי הדלקתם אף אם הדליקו עבורו [אלא ידליק לעצמו או ישתתף].

המתארח בתשלום

המתארח אצל אחרים תמורת תשלום – עבור הלינה והאכילה. אם 'בעל הבית' מתנהג עמו בדרך דיוק התשלום, עבור כל ההוצאות שמוציא עליו. חיב בהדלקת גרות בעצמו, או ישתתף עם 'המארח'.

אף אם אין המארח מתנהג עמו בדרך דיוק כספי [כמו שמשלם לו עבור כל ההוצאות בקבלנות, יומית, שבועית או חדשית], הרי הוא 'טפל' לבעל הבית, ונגרר אחר הדלקתו, ואין צריך להשתתף עמו [אורל"צ, חו"ע, ילק"י]. ומכאן מדיק החו"ע, שהשוהים בפנימיה בישיבה, אלפנה... **ולא מדליקים בביתם.** היות וכל מחסורם על הנהלת המוסד (אף בתמורת תשלום), יוצאים ידי חובה בהדלקה שבאותו מוסד. ואולם באפן זה 'כן אשכנז' מדליק בברכה].

כששוהה בבית מלון, צימר, אכסניה – ולן שם. באשר אין המשכירים רשאים להכניס לשם ללא נטילת רשותו. ידליק בחלון חדרו בברכה [כפי התנאים בביתו]. ואם 'בעלי המקום' לא מסכימים להדליק בחדר מחשש שרפה. ימנה שליח להדליק בביתו. [ויש פוסקים המתירים להדליק 'בלובי' או 'בחדר האכל' (כשהאחרים מתירים. והאורל"צ אוסר בחדר האכל, מכיון שאינו משאל לו באפן פרטי)].

המתארח בקביעות רק לשינה – והוא קונה לעצמו תמיד מזון. אינו יוצא בהדלקת בעל הבית, ואפלו הוא חתנו או בנו, וחיב בהדלקה [ויכול להשתתף עם המארח].

המתארח ללא תשלום

הנוסעים להורים או לחברים 'לשבת' או 'ליום חול' – ולנים ואכלים שם [ואין אף אחד בבית. וכן שיוצאים לפני זמן חיוב 'הדלקת גרות'], יוצאים ידי חובה בהדלקת ההורים או החברים, כי נחשבים סמוכים וטפלים לשלחן 'בעל הבית' [חו"ע, ילק"י, אורל"צ. אלא שהאורל"צ מגביל את המצב של סמוך באשר יחדו להם חדר, והמארחים צריכים לבקש רשות כדי להכניס לטל חפץ. באפן כזה ידליקו במקום הראוי שבחדרם בברכה, אף טוב שישמעו הברכות

מהמארח. (ובתוספת לנושא הארוחה: מובא בחו"ע ובילק"י, שהמתארחים אצל 'חברים', אף שיוצאים ידי חובה בהדלקת בעל הבית. ראוי להחמיר, ולהשתתף בשמן ובפתילות).
ואולם, **לבני אשכנז**, אף באשר 'הילדים הנשואים' מתארחים אצל ההורים ללא תשלום, גם נקראים 'אכסנאים'. ואף כששוהים לכל ימי חנכה אינם טפלים לבעל הבית' (רק מי שחושב לדור 30 יום, נקרא טפל. הגריש"א), אלא מדליקים לעצמם או שישתתפו.
אף אינם צריכים למנות שליח להדליק בביתם אפלו שמתארחים ליום אחד [כף היא דעת רוב הפוסקים (החו"ע, א, הגרשו"א, הגר"ש וואזנר, הגר"ק)]. אלא שהגריש"א מסכים עם דין זה רק אם עוקרים לפחות ל-4 ימים, אף בפחות מזה ימנה שליח רק אם מדליק בדין בחוץ].

המתארחים בשבת

שחזור לישן בביתו 'בליל שבת' – אם יוצא לאחר 'פלג המנחה', ידליק בביתו בברכה. ואם יצא לפני 'פלג המנחה', חובת ההדלקה עליו תהיה בבית המארחים, או ישתתף עם המארח [אורל"צ, וכן היא הדעה הרווחת. ואולם דעת הגריש"א (שהוכרתי קדם) שימנה שליח באפן שחזור לאחר השבת).

כשחזור לביתו 'במוציא שבת' מאחר – לא ידליק בבית המארחים. אלא ידליק רק כששחזור לביתו בברכה [חו"ע (וכן הורה לגר"ק), חו"ע, ילק"י, הגרשו"א, הגר"ק, האורל"צ, נטעי גבריאל. אף כשאינם חוזרים מקדם אלא מתעבבים, ידליקו שם (הגרשו"א, הגר"ק). והאורל"צ מוסיף שרק אם מתכוון ללון אצל המארחים ידליק שם. אף אם לאחר שהדליק החליט לחזור לביתו. כשיגיע לביתו ידליק 'בלי ברכה'].

הערה אקטואלית

כאן המקום לעזור, שבחנפה נוצרת התמודדות להרבה 'מבעלי התשובה' (מבני 'עדות המזרח' ותימן): שכל עוד הם שוהים בישיבה או בפנימיה, מדליקים שם בברכה [באפן שבביתם לא מדליקים, או מדליקים שלא בהלכה]. אף כשמגיעים לחפשת חנכה בביתם [וכן המתגוררים כל השנה בבית ההורים]. יזהרו וישמרו מלעזור מריבות מחמת ההדלקה [שאינה מתבצעת בהלכה] מפני שהתורה "דרכיה דרכי נעם". ויש פתרונות הלכתיים גם למצבים אלו, ועל כן ישאלו רב הבקי ביצד לנהוג [דבר זה תלוי במצב הנתון: לפעמים רצוי שהבן או הבת יכינו את השמן או הנרות בהלכתם. או שפעמים רצוי שיידליקו לפחות נר אחד בנפרד. או שיתכוננו לא לצאת ידי חובה בהדלקת ההורים, וידליקו גרות לעצמם וכו'].

השוקה במקום שלא יכול להדליק

חכמים תקנו עבור אנשים שאין להם אפשרות לקיים את המצוה, לברך על ראית נר חנכה. שלא כבשאר המצוות שלא נתקנה ברכה על ראית המצוה, וזאת משום חביבות נס פך השמן (תוספות ספ"ה מו א). מי שלא הדליק, ולא ידליק באותו לילה, ואין מדליקים עליו בביתו, כמו חיל וכדו' שנמצא במקום שאינו יכול להדליק משום סכנה, וגם אין מדליקים עליו בביתו. ורואה גרות חנכה, בחוץ או בבית הפנסת [ולא במנורה חשמלית]. אם הם בתוך חצי שעה להדלקתם (אורל"צ, חו"ע). יברך בשעה שרואה ויש המורים שיכול לברך עד עלות השחר (להורות נתן). ויברך את ברכת 'שעשה נסים' [וביום הראשון מוסיף את ברכת 'שהחיינו' (שו"ע)]. וברכה זו נקראת בהלכה 'ברכת הראה'.

אמירת 'על הנסים' והלל

מודים ומהללים אנו להקב"ה על הנסים והתשועות שעשה עמנו בימי החשמונאים, בנצחון המלחמה, ובבטול גזרות היוונים. ולכן, אנו מזכירים הודאות אלו בתפלה ובברכת המזון.

על הנסים

בברכת המזון – מתחילים להזכיר מהלילה הראשון

של ההדלקה. ואומרה בתוך ברכת 'נודה לך'.
בששכח ולא אמרה – אם לא חתם את הברכה ב'ברוך אתה ה' על הארץ ועל המזון', אלא אמר 'ברוך אתה. ונזכר, חוזר לאומרה.
אף אם אמר 'ברוך אתה ה'', אינו חוזר [ולא אומר למדני חקרי] וממשיך ברגיל.

בתפלת 'שמונה עשרה' – מתחילים לאומרה רק 'מתפלת ערבית' הראשונה של חנכה [ואין זה תלוי אם כבר הדליק נר חנכה או לא].
ואומרה 'בברכת ההודאה' [מודים אנחנו לך...]. וכפי שמובא בסדורים [ויחפול מתוך הסדור, ובכך לא ישפח].

וכשמגיע לבקשות הרחמן, טוב שיזכירנה שם, 'הרחמן הוא יעשה עמנו נסים ונפלאות, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו בן יוחנן... (רמ"א, חו"ע). ומסיים את ברכת המזון.

בששכח ולא אמרה – תלוי מתי נזכר. אם לא חתם עדין את הברכה ב'ברוך אתה ה' הטוב שמך ולך נאה להודות', אלא אמר 'ברוך אתה' ועדין לא הזכיר שם ה'. חוזר ואומר 'מודים אנחנו לך'. ולאחר מכן 'על הנסים'... ומסיים 'ברוך אתה ה' הטוב שמך... [וכשיסיים ימשיך התפלה שים שלום...].

אמירת ההלל

בכל יום משמונת ימי החנכה בתפלת שחרית גומרים את 'ההלל' בברכה [ומנהג תימן (בלדי) בקרוי. שהש"ץ אומר פסוק או חלק ממנו, והקהל עונין הללו-יה]. ולאחריו מסיים ברכת 'יהללוך'.

ואם כבר אמר 'ברוך אתה ה'', אינו חוזר. אלא ממשיך ומסיים תפלתו [ולא אומר למדני חקרי]. וכשמגיע ל-'יהי רצון'... (הראשון), טוב שיאמר 'מודים אנחנו לך על הנסים ועל הנפלאות... (ומסיים ב-) ונודה לשמך הגדול סלה' [ובני אשכנז] אומרים בלשון בקשה 'הרחמן' כמו בברכת המזון. (משנ"ב), ומסיים תפלתו [יהי רצון... עושה שלום].

נשים – הקוראות את 'ההלל', לא תברכנה [מנח"ש, חו"ע, ילק"י, אורל"צ, הגריש"א בקבץ תשובות. ומנהג תימן שלא נהגו לקרא]. ויש המורים שתברכנה (שד"ח, אגר"מ, שבה"ל, הלכות חג בחג).

זאת חנכה

היום השמיני של חנכה נקרא 'זאת חנכה'. לפי שבקריאת התורה שבימי חנכה קוראים 'בפרשת הנשיאים' כל יום נשיא אחד. וביום השמיני מסיימים את פרשת הנשיאים, שמזכר בה הפסוק **'זאת חנכת המזבח'**.

להנצל מהאשמות והרשעות, אויבים ומחבלים – יש הנוהגים לשמר כל לילה את הפתילות, ושמן ההדלקה שנותרו מהדלקת הנרות. ובלילה האחרון לאחר שפבו הפתילות, לוקחים את הפתילות של כל השמונה ימים, ושורפים עם מותר השמן שנשאר. והוא סגולה להנצל מכל אויבים ולסטים ומקטרגים בזאת השנה (האח נפשו מערכת ח' אות ג). ויש האומרים, שסגלתו להנצל מהריגת דם (שלא יהרג ח'ו) באותה שנה בעזר ה'. ובשעת השרפה יאמר "למנצח בנגינות" (מובא בסדור הפונות להרב המקבל ר' שלום מורחי שרעבי, בשם סדור ר' שבתאי).

מעלת זאת חנכה – מובא בספר 'בני יששכר', שמעתי מצדיקים, 'שמראש חדש אלול' עד 'חנכה', מאירה ברקיע כעין תבנית יד פשוטה לקבל את אותם בני אדם אשר נדחו מאלו סבות מלשוב בעשרת ימי תשובה. ומתקבלת התשובה עד 'חנכה', ואין היד עוברת עד 'זאת חנכה' (מאמר שמיני של חנכה).
ויש שרמזו רמז לדבר מהכתוב "בזאת יכפר עון יעקב". הינו ב'זאת חנכה' 'כפר עון יעקב'.
ורמז נוסף, מהפסוק "תשב אנוש עד דכא". דכ"א גימטריה כ"ה, שהוא חנכה (ספר טעמי המנהגים).

לעשירות ובנים זכרים – לעלות עליה שלישי בזאת חנכה ויקנה אותה לא פחות מי"ד זהובים (יקרא דעלמא בשם קדמונים).

פקידת עקרים ועקרות – מובא בספר בני יששכר, שמרגל בפיהם של רבותינו הקודמים, כי יש כח גדול בימי חנכה, לעורר פקידת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, ועקר הכח הוא במיוחד 'בזאת חנכה' (מאמרי כסלו טבת מאמר ב' אות י').

אֲבֻלֹת בַּיּוֹם הַזֶּה

ימי החנכה נקבעו לשמחה. אף מאחר שבפטירת אדם נגרים צער, הורו חכמים כיצד יש לנהג בימים אלו.

חנכה כרגיל בביתו [ואם מדליק בבית הפנסת לא יברך שהחנינו] (כשהוא בתוך השבעה. חזו"ע).

אונן

[מי שמת לו אחד מהקרובים שצריך להתאבל עליו. משעת הפטירה עד הקבורה נקרא אונן]. הדין שאינו מדליק בעצמו נר חנכה, אלא ימנה שליח [מבני ביתו]. וכשלא מתאפשר ימנה אחר [שידליק, ויברך בשליחותו]. אף לא יענה אמן (חזו"ע, שע"ה). וכשאין אחר, ידליק הוא ללא ברכות [משום פרוסום הנס. דה"ח, חזו"ע, שע"ה].

עליה לבית העלמין

חששו חכמים להתיר את העליה לבית העלמין בימי חנכה. מאחר שעצם העליה לקבר, מרגשת ומעוררת צער ובכי ומספד האסורים בחנכה. לכן, בכל אופן של עליה לבית העלמין, שקלו הפוסקים האם יבא לידי בכי או לא:

הספד

הספד, הוא דברי קינה על מת והזכרת שבחיו ומעשיו הטובים, שבו מבטא המספיד את הצער, הכאב והאבדה שארעה בפטירתו של המת המטל לפניו. אף שמצוה גדולה להספיד את הנפטר, אולם גם מצוה לנהוג בשמחה בימים אלו. ורבותינו שהורו להספיד, הורו שבימי החנכה אין להספיד, היות וההספד גורם לבכי וצער.

בשקמים מהשבעה, וביום השלושים – המנהג המקובל שלא לעלות לקבר, היות והלב עדין חם על הנפטר, ויבא לבכי ומספד. אלא ידחו העליה לאחר חנכה (חזו"ע, ילק"י). ויש המתירים לעלות, ולומר תהלים וקדיש, בתנאי שיהיה שלא לבכות להספיד ולקונן. ואם חוששים לזה, ישלחו מנין אנשים שיעלו במקומם (ישמח משה, גשר החיים).

אולם משום כבוד התורה לא אסרו חכמים את ההספד כשהנפטר תלמיד חכם [יש מהספרדים שמספידים על כל מי שבשם תלמיד חכם] כנה. וכן על מלמד תינוקות של בית רבן שקבע עתים לתורה (חזו"ע, ילק"י). אולם מנהג אשכנז להספיד דוקא לתלמיד חכם מבהק. ומספידים רק בפניהם [בשעת ההליכה, לפני הקבורה]. כשמשת הנפטר מנחת לפניו, אף לאחר הקבורה אין להספיד כלל (ילק"י). ובשאר אדם שנאסר להספיד, יהיה מתר רק באופן שרב ההספד יעסק בחזוק השומעים ליראת שמים ומדות טובות ולמוד תורה [ויכולים לתת דוגמא ממדותיו ושבחיו של הנפטר]. ולהספיר לאבלים את מעלת הקדיש. אבל לא יעוררו בבכי מחמת חסרונו לבני ביתו ולקהלה [וכו'].

(יארציט) בשנה הראשונה – מתר לעלות. אולם אם יש חשש שיבואו לידי בכי, יקדימו העליה לפני חנכה [ילק"י]. ויש המורים שלא לעלות כלל בחנכה לקבר, אלא יקדימו לעלות יום או יומים קודם חנכה (בא"ח, כה"ח). ויש הנוהגים לדחות העליה דוקא לאחר חנכה.

(יארציט) בשנים הבאות – מתר לעלות לקבר [לקרא תהלים, ולערך השכבה]. ויש העולים לאחר חנכה.

קברות צדיקים – מתר לילך [ילק"י, בא"ח]. היות ואין רגילות לבכות שם. אולם אם יתעורר לבכי לא ילך.

הקמת מצבה – יש להמנע [היות שנוהגים לקרא ברכים את הכתב שעל המצבה, וזה כמו קינה והספד האסורים בחנכה (חזו"ע, ילק"י, והמנח"י אוסר)]. ויש שעושים יציקה או הנחת אבן, ביום השביעי, ושאר המצבה יעשו בומן אחר שירצו (הגר"י משדי דבררי שו"ת וישב הים).

דיני אבלות

ביום חול לאחר הפטירה אומרים **צדוק הדין**, שהיא הצדקת וקבלת גור דין שמים באהבה. [צדיק אמה ה', וישר משפטיו] ('עדות המזרח). או הצור תמים פעלו' (תימן' ואשכנז). ובחנכה, יש הנוהגים לאמרו [שו"ע, ילק"י, שע"ה]. ויש הנמנעים [שהוא תחנה. וכן עלול להגרר ולהספיד (משנ"ב, שו"ג, אורל"צ)].

אזכרה

במלאת השבעה השלושים והשנה – שחל בחנכה, מתר לעשות סעודה ולמוד, ואומרים 'דברי תורה' ומוסר' לעלוי נשמת המנוח. אף לא יאמרו דברי הספד המעוררים לבכי (ילק"י).

ואלא רצוי להתיעץ עם רב, מתי לערוך את האזכרה, כדי שהצבור יוכל להיות בביטחון להדלקת נר חנכה בזמן.

אבל קורעים על המת, אומרים 'קדיש', 'יושבבים שבעה', עורכים סעודת הבראה [בעוגות וקפה, ולא בעדשים וביצים (חזו"ע)], ו'מבקרים' ומנחמים אותם. והאבל אומר 'הלל' [אף לא בתורת שליח צבור (כה"ח, ילק"י)]. ומנהג אשכנז שלא יאמר. משנ"ב, ומדליק נרות

תענית

יום הפטירה – של הוריו שחל בימים אלו, לא יתענה בהם [אלא יתענה לפניו או אחריו חנכה]. וכשחל יום הפטירה בערב חנכה מתר להתענות (חזו"ע, ילק"י).

"הפכת מספדי למזוזל לי פתחת שכי ותיארני שביחה"

ישראל עם סגולה (סגולות)

את קדשת ימים אלו, רבים זוכים לנצלם לתפילה, קריאת תהלים, למוד תורה וכו'. ויש המעוניינים לבצע 'סגולות' המיוחדות לימים אלו. ולקטתי מעט מספרי רבותינו (חלקן מובאות בקנטרס. הסגולות 'לואת חנכה' מובאות בעמוד 13).

[נאלצתי ליחד מקום 'לסגולות ישראל'. מפאת 'סגולות ממצאות' שאין להם שום מקור ביהדות. אף 'זכו לקנות' את אמון הצבור, ואף מספרם גדל משנה לשנה. ויש היודעים לספר על 'סגולה אדירה' שהתגלתה בעת, ואפילו נוקטים בשם של איזה 'צדיק' שנפטר. וזאת ללא עדות נאמנה מתלמידיו או ממשפחתו. ומה עוד שלאחרונה קבלתי 'שיחת טלפון בהולדה' שבה נתבקשתי לבאר 'ליהודי היקר והתמים' את סדר תהליך בצוע של אחת מהסגולות החדשות, כי חשש שעלול 'לפספס' מלבצעה פראוי 'חלילה'. ומיתר לצנין שיש בחלקן כר נרחב 'לשרלטנים'. ויש לידע ולהזהיר את הצבור, מפני שהתמימות בעסק זה יש בכחה לפגוע בכיס, בזמן, ובאמונה].

[אף ראשית יש לדעת: היות ובשעת ההדלקה נתיחד השמן למצותו, וחלה עליו קדשה. אסור להשתמש בו. ורק אם עשה 'תנאי' לפני ההדלקה, הוציאו מקדשתו. רק לאחר שכבה מתר להשתמש לצרכו (עין בעמ' 8 בפרטי דין זה)].

התבוננות בשלהבת הנרות – מועילה לרפואת ובריאות העינים (רפאל המלאך אות ע' ערך עינים הח'). ולזכרון (שפת אמת פרשת מקץ שנת תר"מ).

סגולות המפרסמות שאשמח לקבל את מקורם – א. סגולה לפרנסה ברחו כל השנה ומחיקת חובותיו – מועילה בזה אכילת 'ספגניות' בחנכה [בשם רבנו מימון אבי הרמב"ם. אף המתבונן בדברי (פקדן שריד ופליט). מבקש רבנו מימון שלא להקל באף מנהג אפי' באכילת אלספניג בחנכה. עכת"ד. ואין תזכרת לסגולה זו. **ב. פתק הישועות** – מתפרסמת סגולה, שהמניח 'בואת חנכה' תחת החנכיה פתק עם הבעת משאלה. ומצניעו עם החנכיה. יצפה לנס עד שנה הבאה (ויש המפרסמים שהועילה להם לשדוף, לבריאות, עבודה... ותלו זאת בפתק הישועות). מאחר שסגולות אלו מופצות ביותר. אשמח לקבל את מקורם רק מדברי רבותנו (כפי שצינתי בהקדמה לסגולות).

נתינת צדקה – אף שמצוה גדולה לתת צדקה בכל יום. אף נתינת הצדקה בשמונת ימי החנכה מועילה מאוד לתקון פגמי הנפש ולטהרת הנשמה. וכאשר הצדקה נתנת להחזיק את לומדי התורה מעלתה גדולה יותר (יסוד ושרש העבודה שער יב פ"א). כי בכך הנפש מתרפאת לגמרי מפל פגמיה (בני יששכר). ויש בה תקון אף לחמורות שבפגם הברית (נשג"ז. אגרא דפרקא סימן ש"ו בשם מקדש מלך בשם מורי).

שמן הנותר מההדלקה – לשמן הנותר בכוס שהדליקו בו, מיחסות סגולות רפואיות רבות. שהמפרסמת בהן היא הרפואה למחלת השושנה ברגל (המראה על זהום בדם) – שהסגולה למרח על 'השושנה' שברגלו מנותר שמן חנכה [האדמור מקוצק. ומובא בספר שיח שרפי קדש ח"א אות שס"ט עמ' 72. ויש תלמידי חכמים שכתבו בספריהם 'בדוק ומנסה']. ויש המורחים אתו לרפא המכה [שע"ה קב הערה נד]. וסגולות רפואיות רבות מיחסות לו.

עבור הלומדים המבקשים להוסיף 'מפתח ראשי תבות' ועקר הספרים ופוסקי זמננו הנזכרים בקנטרס. כסדר א. ב

אג"מ – אגרות משה. אורל"צ – אור לציון. אריז"ל – הרב יצחק לוריא אשכנזי. בא"ח – בן איש חי. גר"א – הגאון רבי אליהו מוילנא. הגר"ח פסאר – הרב חיים פסאר. הגר"ח מוולוז'ין – הרב חיים מוולוז'ין. הגר"י משדי – הרב יוסף משדי. הגר"י עדס – הרב יהודה עדס. הגר"מ שטרנבוף – הרב משה שטרנבוף. הגר"ע עטיה – הרב עזרא עטיה. הגר"ש דבליצקי – הרב שריה דבליצקי. הגר"ש ואזנר – הרב שמואל ואזנר. הגר"ש קמניצקי – הרב יעקב קמניצקי. הגרא"ל שטיינמן – הרב אהרן יהודה לייב שטיינמן. הגר"ח ק – הרב חיים קניבסקי. הגר"יב זילבר – הרב בנימין יהושע זילבר. הגר"יז שוב – הרב יוסף זונדל שוב. הגר"יח זונפלד – הרב חיים יוסף זונפלד. הגר"י"ק – הרב יעקב ישראל קניבסקי. הגר"יש"א – הרב יוסף שלום אלישיב. הגר"נ"ק – הרב נסים קרליץ. הגר"ע"י – הרב עובדיה יוסף. הגר"שו"א – הרב שלמה זלמן אוירבאף. הליכ"ש – הליכות שלמה. חו"א – חזון איש. חו"ע – חזון עובדיה. יח"ד – יחודה דעת. ילק"י – ילקוט יוסף. כה"ח – כף החיים. מנח"י – מנחת יצחק. מנח"ש – מנחת שלמה. משנ"ב – משנה ברורה. ר"ת – רבנו תם. רידב"ז – הרב יעקב דוד בן זאב. שבה"ל – שבט הלוי. שד"ח – שדי חמד. שו"ג – שלחן גבוה. שע"ה – שלחן ערוך המקצר (להרב יצחק רצאבי). תשובה"נ – תשובות והנהגות.

זמני חנכה לאפק רמלה - לשנת תשפ"ד

יום	תאריך	עלות השחר	פגל המנחה	שקיעת החמה	'זמן ההדלקה' 'בצאת הנזבים' 'לעדות המזרח' כ-15 ד' מהשקיעה	הארות
חמישי	כד בסלו	-----	ספרד-15:44 אשכנז-15:36	16:36	ספרד-16:51	
ששי	כה בסלו	ספרד-5:11 אשכנז-4:53	ספרד-15:44 אשכנז-15:37		'ביום שישי' הדלקת נרות חנכה' ב-16:16 * ואחר כך נרות שבת' יש לשים שמן [או נרות] בכמות שתספיק לנרות החנכה לזלוק לפחות עד השעה 17:21 * * לפרטים על שעות ההדלקה עין בעמוד 9	
שבת	כו בסלו	-----	-----	-----	בצאת השבת-17:17	לנוהגים כרבנו תם-17:49
ראשון	כז בסלו	ספרד-5:12 אשכנז-4:54	ספרד-15:45 אשכנז-15:38	16:37	ספרד-16:52	
שני	כח בסלו	ספרד-5:13 אשכנז-4:55	ספרד-15:45 אשכנז-15:38	16:37	ספרד-16:52	
שלישי	כט בסלו	ספרד-5:14 אשכנז-4:55	ספרד-15:45 אשכנז-15:39	16:37	ספרד-16:52	
רביעי	א טבת	ספרד-5:14 אשכנז-4:56	ספרד-15:46 אשכנז-15:38	16:37	ספרד-16:52	
חמישי	ב טבת	ספרד-5:15 אשכנז-4:57	ספרד-15:46 אשכנז-15:40	16:38	ספרד-16:53	

סדר הדלקת נרות זנופה' וברכתם

לשם יחוד קדשא בריהו הוא ושכינתה, בדחילו ורחימו, ורחימו ודחילו, ליחדא שם אות יו"ד אות ה"א באות וא"ו אות ה"א, ביחודא שלים בשם כל-ישראל. הנה אנחנו באים לקיים מצות הדלקת נרות חנכה כמו שתקנו לנו רבותינו וזרונם לברכה, עם כל-המצות הכלולות בה, לתקן את-שרשה במקום עליון, לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו, ויעלה לפניו יתברך כאלו כונו בכל-הכונות הראיות לכוון במצוה זו. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, ומעשה ידינו כוננהו.

לפני הברכה ידליק את נר ההדלקה ולא ידבר עד סוף הדלקת הנרות ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו להדליק נר (אשכנז של) חנכה (חישן ויש מאשכנז שלחנופה):

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה: (בזילא הראשון מברך גם ברכה זו)

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

אחר שידליק נר אחד יאמר (נסח צרות המזרחי): 'הנרות הללו אנחנו מדליקין על הנסים, ועל התשועות, ועל הנפלאות, שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים. וכל-שמונת ימי חנכה הנרות הללו קדש, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד כפי להודות לשמך על נסיה נפלאותיה וישועותיה':

[נסח אשכנזי]: 'הנרות הללו שאנו מדליקין, על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות, שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, על ידי כהניך הקדושים. וכל שמונת ימי חנכה הנרות הללו קדש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד, כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיה ועל נפלאותיה ועל ישועותיה'. (נסח תימן): 'הנרות הללו אנו מדליקין, על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות שעשית עם אבותינו בימים ההם בזמן הזה על ידי כהניך הקדושים. וכל שמונת ימי חנכה הנרות הללו קדש הן, ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד, כדי להודות לשמך על נפלאותיה ועל נסיה ועל ישועותיה'.

ובסיים ימשיך לומר: "מזמור שיר-חנכת הבית לדוד: ארומקך יהוה כי דליתני, ולא-שמחת איבי לי: יהוה אלהי, שועתי אליך ותרפאני: יהוה העלית מן-שאל נפשי, חיייתי מירדי-בור: זמרו ליהוה חסידיו, והודו לזכר קדשו: כי רגע באפו חיים ברצונו, בערב ילין בכי ולבקר רנה: ואני אמרתי בשלוי, בלא-אמוט לעולם: יהוה ברצונך העמדתה להררי עז, הסתרת פניך הייתי נבהל: אליך יהוה אקרא, ואל-אדני אתחנן: מה-בצע בדמי בךדתי אל שחת, היודך עפר היגיד אמתך: שמע-יהוה וחנוני, יהוה היה-עזר לי: הפכת מספדי למחול לי, פתחת שקי, ותאזוני שמחה: למען יזמרך כבוד ולא ידם, יהוה אלהי לעולם אודך":

סגלה לשמירה מהבן איש חי

יאמר שבע פעמים את המזמור, וכל פעם מהשבע פעמים יקדים לומר את הפסוק "ויהי נעם אדני אלהינו עלינו..."

ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

ישב בסתר עליון בצל שדי יתלוונו: אמר ליהוה מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו: כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות: באברתו יסוף לך ותחת כנפיו תחסה צנה וסחרה אמתו: לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם: מדבר באפל יחלף מקטב ישוד צהררים: יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש: רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה: כי אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונה: לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלה: כי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך: על כפיים ישאונה פן תגוף באבן רגלה: על שחל ופתן תדרף תרמס כפיר ותנין: כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי: יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו: ארך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי: ארך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי:

יש הנוהגים לשיר את הפזמון המקבל בקרב עם ישראל, שמוכא בו שלשלת גאולות העבר

ברות קומת ברוש בקש אגגי בן המדתא. ונהיתה לו לפח ולמוקש וגאותו נשבתה. ראש ימיני נשאת. ואויב שמו מחית. רב בניו וקנניו על העץ תלית:

יונים נקבצו עלי אזי בימי חשמנים. ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים. ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים. בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים:

חשוף ורוע קדשך וקרוב קץ הישועה. נקם נקמת דם עבדיך מאמה הרשעה. כי ארכה לנו השעה (הישועה). ואין קץ לימי הרעה. דחה אדמון בצל צלמון הקם לנו רועה שבעה:

מעוז צור ישועתי לך נאה לשבח. תכון בית תפלתי ושם תודה נזבח. לעת תכין מטבח מצר המנבח. אז אגמור בשיר מזמור חנכת המזבח:

רעות שבעה נפשי ביגון כחי כלה. חיי מררו בקושי בשעבוד מלכות עגלה. ובידו הגדולה הוציא את הסגלה. חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה:

דביר קדשו הביאני וגם שם לא שקטתי. ובא נוגש והגלני. כי זרים עבדתי. ויין רעל מסכתי כמעט שעברתי. קץ בכל. ורבבל. לקץ שבעים נושעתי:

ההלכות היו לעיני מורה הוראה

כל הזכויות שמורות למחבר ©

אפשר ומצוה להפיץ בכל צורה שהיא לצורך למוד! ולא למטרת מסחר (ומסדות המענינים בקנטרס נא ליצר אתי קשר)

נתן לקבל את הקונטרס במיל 4876098@gmail.com